

*Mgr. Marek Radosta
Fakulta bezpečnostně právní PA ČR v Praze
Katedra kriminální policie*

Právní rámec používání nesmrtících technologií vybranými bezpečnostními sbory v České republice

Úvod

Ozbrojené a bezpečnostní složky musí neustále reagovat na měnící se podmínky, změny v bezpečnostním prostředí a vznikající nové hrozby. Tyto složky vykonávají státní moc na základě vydaných zákonů s cílem ochraňovat svobodu, spravedlnost a právní jistotu. Z tohoto důvodu je nutné sbory, které mají klíčovou roli při zajišťování vnitřní bezpečnosti vybavovat nejnovějšími technologiemi, výzbrojí a výstrojí, tak aby mohli dostatečně reagovat a dokázaly hodnoty demokratického právního státu chránit a udržet pro futuro. Česká republika je demokratickým právním státem a tak bezpečnostní složky musí vždy disponovat jasným zákonným zmocněním na použití vybraných nesmrtících technologií, obzvláště pak u donucovacích prostředků a zbraní, které tyto sbory mohou v případě ohrožení chráněných zájmů použít.

V posledním desetiletí většina bezpečnostních složek podle vzoru Policie České republiky předložila své návrhy na přidání nových nesmrtících technologií do svých zřizovacích zákonů, kde mají použití prostředků a zbraní definováno. V ozbrojených bezpečnostních složkách a ozbrojených silách jsou tyto technologie taxativně vymezeny v paragrafech zejména týkajících se donucovacích prostředků a použití zbraně. Z analýzy zákonů jednotlivých složek poté můžeme odvodit, jaké typy nesmrtících prostředků používají či plánují v budoucnu zakoupit. Cílem tohoto článku je utvořit ucelený přehled právních norem a nesmrtících technologií používaných u ozbrojených sborů v České republice.

Policie České republiky

Dle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky (dále jen PČR), ve znění pozdějších předpisů jsou donucovací prostředky taxativně vyjmenovány v ustanovení § 52. V obecném ustanovení o použití donucovacích prostředků (§ 51) je uvedena oprávněnost použít při zákroku donucovací prostředek a zbraň, k jejichž používání byl policista vyškolen. Policista je oprávněn použít donucovací prostředek, který umožní dosažení účelu sledovaného zákrokem a je nezbytný k překonání odporu nebo útoku osoby, proti níž zakročuje. Ve smyslu § 53 odst. 4 lze elektrický donucovací prostředek použít, pokud by použití jiného donucovacího prostředku zjevně nebylo dostatečné k dosažení účelu sledovaného zákrokem. Policista tak není nucen před použitím tohoto prostředku využít mírnějšího donucovacího prostředku. Dále jde především o prostředky, které jsou řazeny mezi střelné zbraně kategorie A dle zákona č. 119/2002 Sb., o zbraních a střelivu, ve znění pozdějších předpisů, ale svými účinky se řadí mezi nesmrtící. Toto se týká zejména paralyzátoru TASER a ručního granátového vrhače HK 69 s nesmrtícím střelivem. V obecné rovině použití těchto prostředků má každá technologie svá specifika využití. Ruční vrhače budou

zejména používány při zákrocích pod jednotným velením, na rozdíl od elektrických distančních paralyzérů, které lze použít při běžné pořádkové činnosti a jiných specializovaných policejní činnosti.

Z taxativního výčtu zákona o PČR donucovacích prostředků nás především zajímají písmena, která se přímo týkají nesmrtících zbraní a prostředků.

§ 52 Donucovací prostředky

b) **slzotvorný, elektrický nebo jiný obdobně dočasně zneschopňující prostředek,**

d) **vrhací prostředek mající povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícími účinky,**

e) **vrhací prostředek, který nemá povahu zbraně podle § 56 odst. 5,**

k) **vodní stříkač,**

l) **zásahová výbuška.**

V případě distančního elektrického paralyzéra TASER je pro nás důležitý také § 53 odst. 4 cituji:

(4) Elektrický donucovací prostředek je policista oprávněn použít pouze, pokud by použití jiného donucovacího prostředku zjevně nebylo dostatečné k dosažení účelu sledovaného zákrokem.

V rámci vybraných nesmrtících prostředků existují zvláštní omezení, které jsou blíže specifikovány v § 58.

(1) Při zákroku proti zjevně těhotné ženě, osobě zjevně vysokého věku, osobě se zjevnou tělesnou vadou nebo chorobou nebo osobě zjevně mladší 15 let nesmí policista použít údery a kopy, slzotvorný, elektrický ani jiný obdobný dočasně zneschopňující prostředek, obušek ani jiný úderný prostředek, vrhací prostředek mající povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícím účinkem, vrhací prostředek, který nemá povahu zbraně podle tohoto zákona, vytlačování vozidlem, vytlačování štítem, služebního psa, zásahovou výbušku, úder střelnou zbraní, hrozbu namířenou střelnou zbraní, varovný výstřel a zbraň, vyjma případů, kdy útok takové osoby bezprostředně ohrožuje život nebo zdraví policisty anebo jiné osoby nebo hrozí větší škoda na majetku a nebezpečí nelze odvrátit jinak.

(2) Omezení podle odstavce 1 se nevztahuje na použití slzotvorného prostředku, zásahové výbušky a vytlačování vozidlem a štítem, jsou-li použity proti skupině osob.

Použití prostředku TASER a ručních vrhacích prostředků policistou dále vysvětluje Metodické příručky č.1/2008.¹ Z této příručky nás zajímá zejména ustanovení odstavce 1, kde je určeno, proti komu lze TASER a ručních vrhacích prostředků použít a ustanovení odstavce 3, kde se přímo vysvětluje, co je zamýšleno pod názvem elektrický paralyzér:

¹ Metodická příručka č. 1/2008, k používání donucovacích prostředků příslušníky Policie České republiky. Praha: 2008.

Použití vrhacích prostředků a elektrických paralyzérů

(1) **Policista použije vrhací prostředek a elektrický paralyzér zejména**

- a) proti pachateli násilné trestné činnosti nebo osobě ozbrojené zbraní,
- b) proti agresivní osobě nacházející se pod vlivem alkoholu, omamných či psychotropních látek, která neuposlechla příkazu či výzvy policisty,
- c) za jiné situace opravňující policistu k použití zbraně,²
za podmínky, kdy provedení zákroku těmito donucovacími prostředky představuje reálnou možnost jeho úspěšného dokončení.

(2) **Vrhacím prostředkem podle odstavce 1) se rozumí vrhací prostředek s dočasně zneschopňujícími účinky bez ohledu na to, zda má nebo nemá povahu zbraně podle právního předpisu³ (tzv. flashball, vystřelovače sítí, zbraně používané k vymetení prostředků dočasně oslepujících, ohlušujících, narkotizačních aj.). Vždy se jedná o vrhací prostředky řadící se svým účinkem mezi tzv. neletální (nesmrtící) prostředky.**

(3) **Elektrickým paralyzérem podle odstavce 1) se rozumí elektrický dočasně zneschopňující prostředek bez ohledu na způsob použití – kontaktní či distanční (např. paralyzér Taser použitý vystřelením sond). Předchozí použití jiného donucovacího prostředku není podmínkou pro použití elektrického paralyzéra.**

Použití vodního stříkače

(1) **Vodní stříkač použije policista zejména při zákroku proti osobám, které protiprávním jednáním narušují veřejný pořádek nebo se dopouštějí jiného protiprávního jednání a neuposlechly výzvy, aby od svého jednání upustily, aby se rozešly nebo aby opustily určené prostory.**

(2) **Doporučený postup při používání vodního stříkače je uveden v příloze č. 1 této metodické příručky.**

Použití zásahové výbušky

(1) **Účelem použití zásahové výbušky je krátkodobé zneschopnění (strnutí, psychické ochromení) nebezpečného pachatele nebo jiných osob, které se dopouštějí protiprávního jednání.**

(2) **Zásahovou výbušku použije policista zejména**

- a) při zákroku proti nebezpečnému pachateli,
- b) proti osobám, které protiprávním jednáním narušují veřejný pořádek nebo se dopouštějí jiného protiprávního jednání.

Z provedené analýzy zákona o PČR tak lze začlenit jednotlivé nesmrtící zbraně používané u tohoto sboru k paragrafům:

² § 56 Použití zbraně, zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky v posledním znění.

³ Zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu v posledním znění.

Tabulka č. 1: Nesmrtící technologie využívané dle zákona o PČR

Vybrané § ze zákona o PČR	Nesmrtící prostředky používané u PČR
§ 52 písm. b)	<ul style="list-style-type: none"> • Obranný sprej ESP Tornado a Tajfun • TASER X26E a TASER X26P • TASER X2 (licence pro dovoz 130 kusů) • Slzný granát RGSL - 85
§ 52 písm. d)	<ul style="list-style-type: none"> • Vrháč HK 69 s municí Safe Impact Round a Low Energy
§ 52 písm. e)	<ul style="list-style-type: none"> • Karabina Tippmann Cronus Tactical • Tippmann U.S. Army Carver One • Pepřové či značkovací kuličky
§ 52 písm. k)	<ul style="list-style-type: none"> • CAS32 Tatra T 815/THT • CAS Mercedes-Benz Atego 1823 AK 4x4
§ 52 písm. l)	<ul style="list-style-type: none"> • Zásahová výbuška P1 a P2 • Zásahová výbuška NICO

Generální inspekce bezpečnostních sborů

Obdobné zákonné pravomoci jako PČR má i Generální inspekce bezpečnostních sborů (dále jen GIBS). Hlavním předmětem činnosti je vyhledávat, odhalovat a vyšetřovat skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, jehož pachatelem je příslušník Policie České republiky, celník, příslušník Vězeňské služby, příslušník inspekce anebo zaměstnanci těchto útvarů. Inspekce také provádí zkoušku spolehlivosti vůči protiprávnímu jednání uvedených příslušníků a zaměstnanců. Navrhuje proti takové činnosti opatření a vydává metodická doporučení pro činnost jednotlivých bezpečnostních sborů.

U této a dalších níže uvedených složek tak můžeme sledovat jasné převzetí stávající legislativy od PČR a zavedení do svých zákonů. Jednotlivé složky se poté liší pouze v druzích užívaných donucovacích prostředků, ale zvláštní omezení vůči jakým osobám nemohou být tyto prostředky použity, mají všechny složky identicky nastaveny. Upraveny jsou pouze subjekty v obecných podmínkách použití donucovacích prostředků, což se týká zejména § 22 a § 27 níže uvedeného zákona. Dle zákona č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů může tato složka používat následující výčet nesmrtících prostředků:

§ 21 Donucovací prostředky

b) **slzotvorný, elektrický nebo jiný obdobně dočasně zneschopňující prostředek,**

d) **vrhací prostředek mající povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícími účinky.**

Tabulka č. 2 Nesmrtící technologie využívané dle zákona o GIBS

Vybrané § ze zákona o GIBS	Nesmrtící prostředky používané u GIBS
§ 21 písm. b)	<ul style="list-style-type: none"> • Obranný sprej ESP Tornado • TASER X26E
§ 21 písm. d)	-

Celní správa

Je ozbrojeným bezpečnostním sborem podřízeným Ministerstvu financí. Cílem Celní správy (dále jen CS) je ochrana ekonomických a bezpečnostních zájmů České republiky, Evropské unie a jejích občanů, aktivní podpora obchodu a důsledný boj proti podvodům. Celní správa provádí celní řízení a správu spotřebních daní na území ČR. Dále provádí vyšetřování daňových trestních činů a řeší další celní daňové delikty v rámci správního řízení. Některá oddělení CS mají proto postavení policejního orgánu. Celníci také vykonávají další kontrolní činnosti dané jim zákony, například kontroly zaměstnávání cizinců nebo při ochraně práv duševního vlastnictví. Pokročilé nesmrtící prostředky mají k dispozici pouze příslušníci ze speciálních skupin. Dle zákona č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů, může používat tyto nesmrtící prostředky:

§ 44 Donucovací prostředky

b) **slzotvorný, elektrický nebo jiný obdobně dočasně zneschopňující prostředek,**

k) **zásahová výbuška.**

§ 48 Zvláštní omezení

(Stejně znění paragrafu jako u výše uvedených složek)

Tabulka č. 3 Nesmrtící technologie využívané dle zákona o CS

Vybrané § ze zákona o CS	Nesmrtící prostředky používané u CS
§ 44 písm. b)	<ul style="list-style-type: none">• Obranný sprej ESP Tornado• TASER X2
§ 44 písm. k)	<ul style="list-style-type: none">• Zásahová výbuška P1 a P2

Vojenská policie

Tato složka v rozsahu vymezeném zákonem plní úkoly policejní ochrany ozbrojených sil, vojenských objektů, vojenského materiálu a ostatního majetku státu, s nímž hospodaří Ministerstvo obrany České republiky. Její činnost upravuje zákon č. 300/2013 Sb., o Vojenské policii a o změně některých zákonů. Vojenská policie (dále jen VP) disponuje značnou řadou nesmrtících prostředků, důraz je zde kladen zejména na zbraně, které jsou vhodné pro ovládání davů. Dle získaných informací o nesmrtících prostředcích však doposud některé z technologií uváděných v zákoně o VP nejsou ani zakoupeny či jsou prozatím vybírány. Jednou z těchto technologií jsou i vodní stříkače, které VP vlastní pouze v hasičských verzích. Tyto stříkače nelze však ze zákonných omezení využívat při bezpečnostních akcích.

Dle tohoto zákona může využívat následující nesmrtící prostředky:

§ 45 Donucovací prostředky

b) **slzotvorný, elektrický nebo jiný obdobně dočasně zneschopňující prostředek,**
g) **zásahová výbuška,**

l) **vrhací prostředek s dočasně zneschopňujícími účinky, který má povahu střelné zbraně,**

m) **vrhací prostředek, který nemá povahu střelné zbraně,**

p) **vodní stříkač.**

§ 49 Zvláštní omezení

(Stejné znění paragrafu jako u výše uvedených složek)

Tabulka č. 4 Nesmrtící technologie využívané dle zákona o VP

Vybrané § ze zákona o VP	Nesmrtící prostředky používané u VP
§ 45 písm. b)	<ul style="list-style-type: none">• Obranný sprej ESP Tornado• TASER X26 (ve fázi zadávání výběrového řízení na nákup 55 kusů)• Slzný granát RGSL - 85
§ 45 písm. g)	<ul style="list-style-type: none">• Zásahová výbuška P1 a P2
§ 45 písm. l)	<ul style="list-style-type: none">• Granátomet CZ 805 G1 (doposud není nakoupena nesmrtící munice)
§ 45 písm. m)	<ul style="list-style-type: none">• Karabina Tippmann Cronus (7 ks) s pepřovou či značkovací municí• FN 303 (čeká se na jednání o získání těchto karabin od U. S. ARMY)
§ 45 písm. p)	<ul style="list-style-type: none">• -• (AČR vlastní pouze hasičské CAS na podvozcích TATRA T815 a Mercedes-Benz, které je zakázáno při bezpečnostních akcích používat)

Vězeňská služba

Zajišťuje výkon vazby, výkon trestu odnětí svobody a bezpečnost a pořádek v soudních budovách. Vězeňská služba (dále jen VS) spravuje a střeží věznice a detenční ústavy. Dále střeží, předvádí a eskortuje vězněné osoby. K dalším úkolům patří výzkum v oboru penologie, jehož výsledky aplikuje v praxi. Její činnost upravuje zákon ČNR č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Dle tohoto zákona může využívat následující nesmrtící prostředky:

§ 17 Donucovací prostředky

(2) Donucovacími prostředky jsou:

- f) **slzotvorný, elektrický nebo jiný obdobně dočasně zneschopňující prostředek,**
- ch) **vodní stříkač,**
- i) **zásahová výbuška,**
- j) **expanzní zbraně.**

Současně je v zákoně uveden paragraf týkající se zvláštních omezení při použití těchto prostředků. Na rozdíl od výše zmíněných sborů, které mají tento paragraf sjednocen a v něm pouze změněn název subjektu užívající tyto prostředky, je v tomto zákonu uvedena definice jiná. Zapříčiněno je to především tím, že tato složka doposud nijak celkově nerevidovala svůj zřizovací zákon, tak jako ostatní složky.

§ 19 Omezení při použití **donucovacích prostředků** a střelné zbraně

(1) Při služebním zákroku nelze proti

a) těhotné ženě, osobě vysokého věku a osobě se zjevným zdravotním postižením nebo osobě zjevně mladší 15 let použít úderů a kopů sebeobrany, pout s poutacím opaskem, **slzotvorných, elektrických nebo jiných obdobně dočasně zneschopňujících prostředků**, obušku a jiného úderného prostředku, služebního psa, **vodního stříkače, zásahové výbušky, expanzní zbraně**, úderu střelnou zbraní, varovného výstřelu a střelné zbraně,

b) ženě použít služebního psa, **elektrického nebo jiného obdobně dočasně zneschopňujícího prostředku** a střelné zbraně; to neplatí, pokud útok těchto osob bezprostředně ohrožuje život nebo zdraví příslušníka nebo jiné osoby anebo hrozí větší škoda na majetku a nebezpečí nelze odvrátit jinak, a v případech uvedených v § 18 odst. 1 písm. c).

Tabulka č. 5 Nesmrtící technologie využívané dle zákona o VS

Vybrané § ze zákona o VS	Nesmrtící prostředky používané u VS
§ 17 odst. 1 písm. f)	<ul style="list-style-type: none">Obranný sprej ESP TornadoTASER X26 (výběrového řízení na nákup 17 kusů)
§ 17 odst. 1 písm. ch)	-
§ 17 odst. 1 písm. i)	<ul style="list-style-type: none">Zásahová výbuška P1 a P2
§ 17 odst. 1 písm. j)	<ul style="list-style-type: none">Vrhač Kraken SF-1

Závěr

Nesmrtící prostředky a zbraně jsou doposud technologiemi, které využívají ve většině případů pouze speciální složky jednotlivých sborů. V budoucnu by tak bylo dobré rozšířit vybrané technologie použitelné vůči jednotlivým osobám i mezi řadové příslušníky. Zákony ozbrojených složek většinou těží z dosavadních znalostí PČR a tak se tato složka dá v ČR považovat za průkopnickou organizaci v rámci použití nesmrtících technologií. Dle srovnání těchto zákonů, zejména pak zákona o PČR lze konstatovat, že tato složka má v legislativě uvedeno dostačující znění dotčených paragrafů, které ji opravňují využívat místně dostupné nesmrtící technologie, které jsou zavedeny jako donucovací prostředky nebo zbraně.

V zákonech však nejsou výslovně zahrnuty zvukové nesmrtící zbraně, ačkoliv PČR doposud využívala k udílení výzev pouze nejméně výkonný směrový generátor LRAD 100X, dle hodnocení autora by bylo vhodné jej zavést i jako donucovací prostředek, pro případnou akvizici větších směrových lafetovaných generátorů. Dalším možným krokem by mohlo být i zavedení nesmrtících technologií fungujících na světelném nebo mikrovlnném působení na útočníka. Tyto technologie jsou však doposud testovanou novinkou ve Spojených státech amerických a bude zřejmě trvat ještě několik let, než je začnou některé z evropských bezpečnostních sborů zkoušet pro své použití.

Literatura

DAVISON, Neil. *'Non-Lethal' weapons*. New York, NY: Palgrave Macmillan, 2009. Global issues series. ISBN 978-0-230-22106-2.

Metodická příručka č. 1/2008, *k používání donucovacích prostředků příslušníky Policie České republiky*. Praha: 2008.

TUREČEK, Jaroslav. *Policejní technika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-119-9.

Právní normy

Zákon č. 17/2012 Sb., *o Celní správě České republiky* v posledním znění.

Zákon č. 119/2002 Sb., *o střelných zbraních a střelivu* v posledním znění.

Zákon č. 273/2008 Sb., *o Policii České republiky* v posledním znění.

Zákon č. 300/2013 Sb., *o Vojenské policii* v posledním znění.

Zákon č. 341/2011 Sb., *o Generální inspekci bezpečnostních sborů* v posledním znění.

Zákon ČNR č. 555/1992 Sb., *o Vězeňské službě a justiční stráži České republiky* v posledním znění.

Internetové zdroje

Veřejná zakázka: GŘ OL - Příslušenství TASER [online]. [cit. 2018-1-10]. Dostupné z: https://ezak.vscr.cz/contract_display_5193.html

Vojenští policisté zavedou do výbroje neletální zbraně, účinky zkoušeli na sobě: zpravodajství [online]. [cit. 2018-1-10]. Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/vojensti-policiste-zavedou-do-vyzbroje-neletalni-zbrane--ucinky-zkouseli-na-sobe-117749/>

RESUMÉ

Tento článek analyzuje a porovnává současný stav legislativy týkající se ozbrojených a bezpečnostních sborů, které legálně používají vybrané nesmrtící zbraně a prostředky. Článek se zaměřuje výhradně na ustanovení zákonů týkajících se výčtu, oprávnění a způsobu použití těchto technologií. Dle znalostí získaných z expertních rozhovorů jsou zjištěné nesmrtící technologie zapracovány do přehledných tabulek s ohledem i na správné zařazení k zněním paragrafů dotčených zákonů.

Klíčová slova: bezpečnostní sbor, nesmrtící zbraně, distanční elektrický paralyzér, vrhací prostředek, zásahová výbuška.

S U M M A R Y

RADOSTA, Marek: LEGAL FRAMEWORK FOR THE USE OF NON-LETHAL TECHNOLOGIES BY SELECTED SECURITY CORPS IN THE CZECH REPUBLIC

This article analyses and compares the current state of legislation on armed and security forces that legally use selected non-lethal weapons and means. The article focuses on the provisions of laws concerning the listing, authorization and use of these technologies. Non-lethal findings and technologies based on the knowledge from the expert interviews are incorporated into transparent tables, taking into account the correct inclusion in the wording of the paragraphs of the relevant laws.

Keywords: security corps, non-lethal weapon, electronic control device, grenade launcher, stun grenade.

